

НОВАТА ИКОНОМИКА: СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРВАНИЯ

Разгледана е “новата икономика” във връзка с продължаващата дискусия в международен план за нейния обхват, съдържание и статистически измервания. Тя включва всички промени и ефекти в продуктивността и растежа, породени от идеи, информация, информационни и комуникационни технологии и тяхната инфраструктура при глобализацията на пазарите. Статистическите измервания на новата икономика се основават на Системата на националните сметки и нейните субекти и взаимодействия. Анализирани са емпирични резултати за добавената стойност, заетостта и производителността на труда в новата икономика на страни от Европейския съюз, САЩ и Япония. Направени са обобщения и изводи за необходимостта от усъвършенстване на методологията за статистическите измервания на тази икономика.

JEL F02; C82; O11

Възникването на “новата икономика” е съществена част от информационното общество. То е проява на процесите на глобализация и икономически растеж като фундаментални характеристики на световното стопанство. Развитието на информационната революция поражда нови икономически дейности, стоки и услуги и поставя нови предизвикателства пред комуникациите между организационните структури на транс-националните корпорации. Те са свързани с прерастването на националните икономики в единно световно стопанство, в което знания, капитали, труд, стоки и услуги ще се придвижват безпрепятствено.

Според лауреата на Нобелова награда за икономика проф. Л. Р. Клайн понятието “нова икономика” се възприема нееднозначно от икономистите на развитите страни. Той смята, че “съществуването на нова икономика е въпрос на еволюция в променена икономическа среда, а не ... на съществуване на различни поведенчески механизми” (Клайн, 2000, с.16). Всъщност генезисът на новата икономика е необходимо да се търси в използването на нови информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в свободната търговия и дигитални и електронни мрежи, типични продукти на които са Интернет и он-лайн търговията. В тази насока красноречиво доказателство са приведените аргументи в “Икономическия доклад на президента на САЩ през 2001 г.” за развитието на икономиката. Брутният вътрешен продукт като глобален статистически измерител на развитието на икономиката в САЩ е “нараснал със средногодишен темп на прираст 4% през периода 1993-2000 г., броят на новосъздадените работни места се е увеличил с 22 млн., а нормата на безработицата се е понижала до 3.9%, докато часовата производителност на труда в неаграрния частен сектор се е увеличила със средногодишен темп на прираст 2.3% при темп 1.4% през предишните 20 години” (цит. по Леонидов, 2001).

На съвременния етап има все повече привърженици на схващането, че старите категории, които се използват за измерване на новата икономика, не са достатъчно адекватни. Главният въпрос, който се нуждае от отговор, е: кои показатели и методи в статистиката са подходящи за измерване на новата икономика? По тази причина се налага определяне на нейния обхват и на най-съществените аспекти на статистическото ѝ измерване във връзка с икономическия растеж, заетостта, продуктивността и производителността на труда.

Същност и определения на “новата икономика”

През последните двадесет години икономисти и статистици обсъждат и пишат за информационното общество, което включва и новата икономика. Направен е значителен напредък в развитието на дефинициите за обхвата, класификациите и системите за събиране на данни за тази икономика. Разработени са множество проекти в Евростат, OECD и Международната асоциация за официална статистика (IAOS), която през август 2001 г. организира статистически семинар за информационното общество и новата икономика в Токио (Япония). През март 2002 г. в Рим се проведе семинар на тема: “Новата икономика - резултати от ключови измервания”. Той е организиран от Подкомитета по икономическа и монетарна статистика към Европейския консултативен комитет за статистическа информация в икономическата и социалната сфера (CEIES) съвместно с италианската статистика (ISTAT). Основната му цел е обсъждане на проблемите, свързани с показатели и методи за статистически измервания на новата икономика.

Според Ева Хагстен от Швеция терминът “нова икономика” няма еднозначно определение. През последните години съдържанието му се обогатява “във връзка с бързото техническо развитие в информационния и телекомуникационния сектор и произтичащата по-голяма употреба на свързаните с тях технологии и продукти (Hagsten, 2002, p. 2). Новата икономика се дефинира твърде широко от шведските статистици Жагрен и Морел “като комбинирани ефекти от известен брой различни промени, които включват между другото нови базисни технологии, нови нерегулирани и нарастващи глобални пазари, по-голямо значение придават на знанието и интелектуалния капитал, новите организационни структури в компаниите, новите икономически политики, ниската инфлация, както и нови стойности и отношения (Jagren, Morel, 2001, p. 10). В дискусиата шведският учен Магнус Хенрексон (Henrekson, 2000, p. 549-556) характеризира новата икономика на основата на четирите фактора на американския изследовател Ромерс, а именно: 1) бързо намаляващи разходи за информационен мениджмънт; 2) подобри умения в стабилизирането на икономическите политики; 3) широко развитие на нерегулирани продуктови пазари, пазари на капитали и до известна степен на трудовите пазари и 4) увеличаване на възможностите за

използване на пазарно-ценовия механизъм за противодействие на зависимости от транзакциите в компаниите.

Джонунг определя “новата икономика” като отворен и глобализиран свят, където идеите и информацията, а също и капиталовите потоци се придвижват свободно и бързо в широки граници. Предпоставки за тази икономика са ефективността на капитала и разпределението на пазарите (Jonung, 2000, p. 561-566). Виоти и Вредин представят тесни определения за описване на новата икономика като структурни промени, породени от революцията в информационните технологии и по-голямата ефективност на пазарите (Viotti, Vredin, 2000, p.603-608). Еклунд и Борж вярват, че тя е свързана спираловидно с риска за растеж на продукцията (Eklund, Borg, 2000, p. 529-535). Според финландския статистик Джука Джалава “последните тенденции в областта на информационните и комуникационните технологии, заедно с еволюционното развитие на глобализация, довеждат до възникването на новата икономика (Jalava, 2002, p. 1). Необходимо е да се отбележи, че утвърдени и признати анализатори и организации, например OECD, се въздържат от определяне на понятието “нова икономика”. Например в доклада на OECD: “Има ли нова икономика?” (2000) се отбелязва, че тя има различни значения за изследователите. Общото за повечето от тях е наличие на ускорен растеж при липса на инфлация и широко навлизане на информационните и комуникационните технологии.

Направеният преглед на научните позиции на икономисти и статистици показва, че няма еднозначна дефиниция на понятието “нова икономика”. През последните години то се употребява най-малко в два аспекта за означаване:

- на настъпилите промени, вследствие на бързото техническо развитие на информационния и телекомуникационния сектор и свързаните с тях нови технологии и продукти (стоки и услуги);
- на реформираните икономически системи в много източноевропейски страни в новите условия на преход.

От това следва, че идеята за една общоприета от всички дефиниция на новата икономика все още остава илюзорна. Съществуват широки и тесни дефиниции за тази икономика, например:

- широка - “отворен и глобализиран свят, където идеите, информацията и капиталът се придвижват свободно и бързо”;
- тясна - “структурна промяна, извършена от информационната и телекомуникационната революция и по-ефективни пазари за постоянно поддържане в увеличаването на продуктивността”.

Новата икономика според нас обхваща всички промени и ефекти за растежа на продуктивността, породени от идеи, информация,

информационни и комуникационни технологии и инфраструктурата им при глобализация на пазарите.

В това определение (което не претендира за изчерпателност и единствен възможен подход на обобщение) могат да се разграничат най-малко три съществени белега на тази икономика:

първо, тя е породена от използване на идеи и информация за растеж на продуктивността;

второ, развива се чрез прилагане на информационни и комуникационни технологии със специфична инфраструктура;

трето, тя се проявява при глобализация на пазарите и свободно движение на капитали, стоки и услуги в тях.

Изучаването на новата икономика от икономисти и статистици е необходимо по две важни причини:

първо, определянето на обхвата и съдържанието на сектора на новите информационни и комуникационни технологии е важно поради неговото комплексно влияние в информационното общество;

второ, статистическите показатели за тази икономика са необходими за един прецизен анализ на растежа и продуктивността.

Съществува несъответствие между търсенето на обобщени данни за новата икономика от потребителите и достъпността на проучванията в официалните държавни статистики. Например новата дейност на информационния и телекомуникационния сектор не е достатъчно застъпена в провежданите съществуващи статистически проучвания; в т.ч. и в България. Могат да се открият само някои показатели, които се отнасят до хардуерната част на информационните и комуникационните технологии. Бързо разпространяващите се ИКТ като Интернет-доставчиците и клетъчните телефони обикновено се регистрират в статистическите проучвания, макар да не са достатъчно точно идентифицирани в тях. Същевременно е необходима статистическа информация за продукцията, готовността, употребата и въздействието на информационните и комуникационните технологии, сервиз и дигитално съдържание. Използваните класификации не са съобразени с идентифицирането на ключови компоненти на информационните и комуникационните технологии от гледна точка на прилагането им в институционалните сектори на домакинствата, стопанските (нефинансови и финансови) предприятия, държавното управление, нетърговските организации, които обслужват домакинствата и в сектор "Останал свят".

Статистически измервания в новата икономика

Последствията и резултатите от развитието на новата икономика на микро-, мезо- и макроравнище е необходимо да се измерват и изучават

според методологията на Системата на националните сметки (рев. 1993). Тя се основава на отчитане на икономически операции и други потоци. Субект на СНС са онези икономически единици,¹ които осъществяват стопански операции и участват в тях. Те се групират в институционални сектори: домакинства, нефинансови и финансови предприятия, държавно управление, нетърговски организации, обслужващи домакинствата и "останал свят". Икономическите единици са потребители и производители на стоки и услуги и като субекти на пазарите пораждат сложни и многообразни взаимодействия, в резултат от което се реализират икономически операции и други потоци (осезаеми и неосезаеми). Тези операции се отнасят за видимите връзки и една последователност на етап на реализация, което се отнася за новата икономика. Същевременно е необходимо да се отбележи, че обхватът на взаимодействията при използването на информационни и комуникационни технологии в реализираните икономически операции е значително разширен и променен съдържателно. В една пазарна среда изборът на институционалните единици и сектори до каква степен ще използват електронните мрежи при осъществяването на функциите си, зависи изцяло от тях. Мащабността на създадените електронни мрежи зависи от значението, което им се придава в отделните институционални сектори във взаимодействието между потребители и производители. Използването на мрежи зависи от това какви стопански отношения и сделки се реализират. Най-често се използват при покупко-продажба на даден продукт (стока или услуга), като обемът и цената му са основни характеристики на реализираната операция в класическия случай.

В новата икономика множество дейности се осъществяват посредством електронна мрежа, например събиране на информация за покупката, извършване на покупката, нейната доставка, плащане, следгаранционен сервиз и т.н. Подобни сделки според Куйперс "не могат да се определят само като сделки с определена цена, нито пък са без стойности и парични задължения" (Kuipers, 2002, p. 5). Цялостният процес за извършване на някаква дейност в електронната мрежа, за да се реализира икономическа операция, се обхваща с понятието "електронен бизнес" (e-business). Основните му етапи са едни и същи за институционалните единици и сектори, които участват в търсенето и предлагането на съответните пазари, в случая пазар на стоки (вж. схемата).

¹ Икономическите единици се наричат още институционални. Те са стопански единици, които: 1) владеят стоки или активи и имат възможност да обменят права на собственост върху тях; 2) могат да вземат самостоятелно икономически решения в стопанската дейност и да носят отговорност за тях; 3) могат да поемат финансови задължения от свое име и да сключват договори; 4) съставят пълен комплект счетоводни сметки (бел на авт.).

В институционалните сектори на нефинансовите и финансовите предприятия може да бъде направена известна разлика между предприятията, които купуват, и тези които предлагат стоки и услуги, в т. ч. и свързаните с електронни мрежи. Важно е да се отбележи, че за да се осъществи процесът на покупко-продажба (независимо от вида на съответния пазар), е необходимо институционалните единици, осъществяващи търсенето, т.е. занимаващи се с покупки, да бъдат сигурни, да имат достъп до Интернет, за да могат да използват всичко, предлагано в мрежата без допълнителни уговорки от тях, като ползват това, което е достъпно за тях от трети страни. Предприятията, които се занимават с продажби от своя страна са създали удобства в предлаганата информация, което също може да се използва от трети страни. Очевидно е, че двете страни (търсене и предлагане) са взаимосвързани и ако едната от тях се оттегли, то икономическата операция не може да се осъществи. Институционалните сектори и единици според СНС, които изпълняват своите функции в микроикономиката, генерират икономически потоци (работна заплата, данъци, натрупване на основен капитал и т.н.), в резултат от което се изменят активите и пасивите. Съществуват известни особености в търсенето и предлагането им.

Институционалният сектор "Нефинансови предприятия" включва съвкупност резидентни институционални единици, чиято дейност е предимно производство на стоки и нефинансови услуги за пазара с цел реализиране на печалба. Включените в сектора предприятия *при предлагането на стоки и услуги* осъществяват само някои от дейностите си по електронен път. Реалната доставка на стоки при продажби чрез електронни средства се извършва само за ограничен брой продукти, при които е възможна пълна дигитализация. "В автомобилния сектор никога няма да се достигне до пълна автоматизация на веригата за доставка, защото основният продукт е физическа единица, която трябва да бъде доставена физически. Продукцията, продажбите и потреблението например на вестници могат да бъдат напълно дигитализирани" (Kuipers, 2002, p. 5). Институционалните единици и сектори при търсенето на стоки и услуги могат да използват структурата и възможностите на ИКТ за автоматизиране на по-голяма част от процесите на комуникация (вж. схемата) в съществуващите вериги на предлагане. Те могат да позволят на потенциалните доставчици да предложат своите стоки и услуги предимно чрез даден протокол, например при електронните пазари.

Институционалният сектор "Домакинства" включва съвкупност от домакинства като потребители на стоки и услуги и некорпоративни предприятия - собственост на домакинствата, произвеждащи стоки и услуги за продажби на пазара и за собствено крайно потребление. Основните функции на този сектор са свързани с потребление на стоки и услуги и отчасти с тяхното производство, с осигуряване на работна ръка и с комуникации със сектор "Държавно управление". Потреблението на стоки и услуги от домакинствата се улеснява при използването на ИКТ за "придобиване на информация за дадени продукти, сравняване на цени, за поръчване и доставка на стоки по електронен път". Новите информационни

технологии и комуникации улесняват работата на домакинствата при осигуряването на работна ръка, а възможностите на ИКТ - осъществяването на връзките (например на данъкоплатците с държавата).

Институционалният сектор "Държавно управление" включва съвкупност от институционални единици, които са уникални юридически субекти. Те са образувани в резултат от политически процеси и имат законодателна, съдебна и изпълнителна власт по отношение на други институционални единици на определена територия. Тук се включват органи на централното правителство, на областното и местното (общини) управление, предприятия, финансирани и контролирани от правителството и централизираните фондове за социално осигуряване и институционалните домакинства (затвори, домове за сираци и т.н.). Използването на ИКТ има за цел да подобри комуникациите на държавното управление с гражданите, гражданското общество и с другите институционални сектори, т. е. цялостно обхващане на този сектор в комуникациите му с гражданското общество.

Институционалният сектор "Нетърговски организации, обслужващи домакинствата" (НТООД), включва юридически лица или социални субекти, създадени за производство на стоки и услуги. Техният юридически статут не позволява да бъдат източници на доходи, облаги или друга финансова изгода за лицата, които са ги изградили и които ги контролират и финансират. Те предоставят стоки и услуги на своите членове или на трети лица безплатно или на икономически незначими цени. Към този сектор спадат: синдикатите, профсъюзите, политическите партии (с изключение на държава с еднопартийна система), религиозните организации, благотворителните общества, фондациите и други организации с идеална или социална цел, финансирани предимно от вноските на своите членове. Използването на ИКТ има за цел да подобри връзките между домакинствата и юридическите лица (или социалните субекти) на гражданското общество, от една страна, и сектор "Държавно управление", от друга.

Секторът "Останал свят" обхваща всички институционални единици - нерезиденти от други държави, които имат икономически връзки с институционални единици и сектори от националната икономика. Тук използването на ИКТ се свързва с развитието на транснационалните корпорации и международните пазари.

Взаимодействията на институционалните единици и сектори като субекти на търсенето и на предлагането на стоки и услуги на различните пазари, икономическите операции между тях и каналите, които ги свързват, обобщено са представени на схемата. В нея са посочени комбинации от различни канали, с които може да се осъществи дадена операция. "Една от възможностите е за пазаруване offline, където електронните мрежи се използват само за събиране на информация. Купувачът извършва същинската покупка, като посещава магазина, прави поръчка по пощата или по телефона. Електронните мрежи могат да бъдат разделени на достъпния за всички Интернет и на други общодостъпни мрежи" (Kuipers, 2002, p. 7).

Използването на електронни мрежи позволява да се избягнат физическите посредници между търсенето и предлагането (дребни търговци, продавачи, специализирани панаири и т.н.), които потвърждават поръчки, уреждат срещи, изпращат фактури и сметки и т.н., при което ще спаднат значително транзакционните разходи на сделките.

Субектите и взаимодействията в икономиката са само начална отправна точка при статистическото измерване на новата икономика. Според нашето определение тя включва всички промени и ефекти в продуктивността и растежа, породени от идеи, информация, ИКТ и тяхната специфична инфраструктура в пазарната среда. Стоките и услугите на новата икономика дават възможност идеите и информацията да се записват, променят и изпращат чрез ИКТ и тяхната инфраструктура. При това тези стоки и услуги се произвеждат от едни нефинансови предприятия и се продават на други. Според класификацията на Куиперс (Kuipers, 2002, p.10) те се делят на следните групи: произвеждащи стоки, свързани с телекомуникационната структура, които инвестират в телекомуникационно оборудване; осигуряващи условия телекомуникационната структура да заработи - производителите и доставчиците на приложен софтуер.

В своето единство тези две групи предприятия образуват сектора на ИКТ. Тяхната продукция се реализира на електронните пазари от потребителите на ИКТ. Те правят разходи за компютри, модеми, мобилни телефони и т.н., за да се включат в инфраструктурата на телекомуникациите.

При статистическото измерване на новата икономика е необходимо да се определи обхватът на икономическите дейности, включени в сектор "Информационни и телекомуникационни технологии". Трябва да се отбележи, че в международен план този въпрос не е решен задоволително. Според М. Ротганг главен критерий е употребата на дигитализирани сигнали и миниатюризирани техники (Rothgang, 2002, p. 3). Същият критерий е възприет и от работещия екип на ОИСП (WPIIS) върху показателите за информационното общество на срещата през април 1998 г. Класификацията на икономическите дейности, свързани със сектор "ИКТ", възприета от ОИСП, включва пет произвеждащи индустрии (30.00, 31.30, 32.00, 33.20 и 33.30) и пет индустрии, свързани с услугите (51.64, 52.48, 64.20, 72.00 и 72.50 – 72.90), които са посочени в табл. 1. Необходимо е да се отбележи, че в Германия за национални цели и изследвания се използва съпътстваща класификация на икономическите дейности в сектор "ИКТ" (RWI), която е по-малка по обхват от класификацията на ОИСП с позициите 31.30, 33.20 и 31.30, които не са включени. Холандският статистик Van Ark (Jalava, 2002, p. 7, 9) предлага една по-разширена класификация на икономическите дейности, включени в обхвата на сектора във връзка с изследване на приноса на новата икономика в растежа на производителността на труда (табл. 1). Той предлага разширяване обхвата на произвеждащите индустрии с 3 нови позиции, а на сферата на услугите - с 10. Според нас класификацията на Van Ark може да се приеме като една перспектива за разширяване на обхвата на "ИКТ". На съвременния етап се използва главно

класификацията на "ИКТ", възприета от ОИСР, както в страните от ЕС, така и за тези, които се подготвят за присъединяване към него.

Таблица 1

Класификация на икономическите дейности в сектор "ИКТ"

Код	Наименование и съдържание на позицията	Обхват на сектор "ИКТ"		
		ОИСР*	Германия (RWI)	по Van Ark
А	Б	1	2	3
I. Производство				
30.00	Канцеларска, счетоводна и компютърна техника	x	xx	xxx
31.30	Изолирани проводници и кабели	x		xxx
32.00	Радио, телевизионна и далекосъобщителна техника	x	xx	xxx
33.20	Уреди и апарати за измерване, проверка, изпитване и навигация и други цели	x		xxx
33.30	Оборудване за контрол на производствените процеси	x		xxx
Други производства по Van Ark				
33.10	Медицинско и хирургическо оборудване и ортопедични апарати			xxx
64.00	Пощи и далекосъобщения			xxx
72.00	Компютърни и други, свързани с тях дейности			xxx
II. Услуги				
51.64	Търговия на едро с електронно-изчислителна и канцеларска техника	x	Xx	xxx
52.48	Търговия на дребно в специализирани магазини с други стоки, некласирани другаде	x	Xx	xxx
64.20	Далекосъобщения (телекомуникации)	x	Xx	xxx
72.00	Компютърни и други свързани с тях дейности	x	Xx	xxx
72.50-90	Поддържане и ремонт на канцеларска, счетоводна и изчислителна техника – други дейности, свързани с компютри	x	Xx	xxx
Други услуги, ползвани от производства (по Van Ark)				
22.00	Издателска дейност			xxxx
24.00	Химия и химични продукти			xxxx
31.00	Електрически машини и апарати, некласифицирани другаде, с изкл. на 31.30			xxxx
33.00	Медицински, прецизни и оптични апарати с изключение на 31.30			xxxx
65.00	Финансово посредничество			xxxx
66.00	Застрахователна дейност и доброволно осигуряване			xxxx
67.00	Спомагателни дейности по финансово посредничество			xxxx
71.00	Даване по наем на превозни средства, машини и друга техника без оператор			xxxx
73.00	Научно – преподавателска и развойна дейност			xxxx
74.1-74.3	Юридически, счетоводни и одиторски услуги – рекламна дейност			xxxx

Източник. НКИД (2001), с.23, 24, 32, 34, 18, 23.

* Организация за икономическо сътрудничество и развитие, т.е. OECD.

За изчисляване на продукцията на сектор "ИКТ" е необходима информация за всички етапи в процеса на създаване на добавена стойност. Тя започва с "измерване на входните фактори (труд и капитал), пазарния капацитет (продукция и внос), посредническо търсене (инвестиции и производствено потребление) и крайно търсене (износ и потребление) за произведения хардуер (компютри, кабели, жици и компоненти) и софтуер (продажба на едри и дребно, телекомуникации и услуги) в индустрията" (Rothgang, 2002, p.5).

Статистическите измервания на продукцията на сектор "ИКТ" на този етап са обнадеждаващи. Съществуват проблеми при тяхното прецизиране, свързани главно с усъвършенстване на класификациите на икономическите дейности в сектора, изчисляването на добавената стойност и конструирането на подходящи индекси на цените като имплицитни дефлатори за коригиране влиянието на инфлацията в конюнктурната среда.

Анализ на емпирични резултати от измервания на новата икономика

Развитието на новата икономика, основано на измерванията на сектор "ИКТ", може да се оцени по статистически данни за избрани страни в ЕС, САЩ и Япония. На съвременния етап независимо от разгледаните по-съществени слабости при измерването ѝ се смята, че са налице известни постижения на икономическата статистика в Германия, Финландия, Франция, Италия, Швеция, Великобритания, OECD, САЩ и Япония. Разбира се, един прецизен анализ на сектора, започващ с подробни статистически данни за входните фактори на производството и завършващ с крайното търсене, е перспектива в близко бъдеще дори и за посочените страни. Затова към публикуваните данни за оценка на добавената стойност, заетостта, търговията и производителността на труда в новата икономика трябва да се отнасяме с повишено внимание, доколкото съществуват различия в използването на класификации и дефиниции. Данните в табл. 2 показват, че обемът на брутната добавена стойност, създадена в сектор "ИКТ" в процент към общата брутна добавена стойност за 1999 г. е от съществено значение в някои малки страни като Финландия (13.2%) и Швеция (11.5%). На този етап те се смятат за водещи по отношение на напредъка към информационно общество и в производството на продукти в сферата на "ИКТ" в процент от общата външна търговия - за 1999 г. съответно 21.7 и 19.5%. Същевременно този дял е с ограничено значение в Германия, Франция, Италия и Великобритания и варира в границите от 7.0 до 10.7%. Постигнат е впечатляващ напредък в пазарния обем на продукцията на "ИКТ" за 2000 г. в Япония - 208 млрд. дол. и в САЩ - 683 млрд. дол. срещу 108 млрд. в Германия и 58 в Италия. С изключение на Финландия, Швеция и Япония всички други избрани и анализирани от нас страни имат пасивно салдо по търговския си баланс за продуктите на сектор "ИКТ" като обект на външнотърговската им дейност (табл. 2). Паралелно с това процентът на произведените стоки в сектора за износ спрямо средния обем на износ/вноса на същите стоки варира от 12.5% за Германия до 20.7% за Великобритания. Наличието на пасив по търговския им баланс за стоките от "ИКТ" е обезпокояващо и показва, че тези страни все още са вносители на подобни продукти.

Таблица 2
Размер и прираст в сектор "Информационни и комуникационни технологии (ИКТ)"

№	Показатели	Германия	Финландия	Франция	Италия	Швеция	Великобритания	САЩ	Япония
а	б	1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Добавена стойност, заетост и търговия в сектор ИКТ, в % от общата стопанска дейност								
1.1.	Добавена стойност	7.0	13.2	9.8	7.1	11.5	10.7	10.5	8.1
1.2.	Заетост	4.5	9.4	9.0	4.7	8.7	7.7	5.8	6.9
1.3.	Търговски баланс	-0.4	3.0	-0.2	-0.9	2.1	-0.4	-0.4	1.3
1.4.	Сектор ИКТ, в % от общата търговия със стоки средно износ/внос	12.5	21.7	12.8	8.4	19.5	20.7	22.7	24.6
2.	Пазарен обем на продукцията в сектор ИКТ в млрд. \$, 2000 г. – общо	108.0	7.0	80.0	58.0	17.0	94	683	208
2.1.	Информация	52.0	4.0	41.0	19.0	10.0	50	429	115
2.2.	Телекомуникации*	56.0	4.0	40.0	38.0	7.0	44	254	93
3.	Темп на прираст – общо в % (2000/1998)	10.2	11.0	12.8	14.6	10.9	12.4	.	.
3.1.	Информация	9.9	12.2	11.6	11.5	11.1	11.9	.	.
3.2.	Телекомуникации	10.5	9.9	14.1	16.3	10.6	13.1	.	.
4.	Сектор ИКТ, в % към БВП за 2000 г. - общо	5.0	5.6	5.5	4.8	7.2	6.7	7.8	5.3
4.1.	Информация	2.4	2.6	2.8	1.6	4.2	3.5	4.9	2.9
4.2.	Телекомуникации	2.6	3.0	2.7	3.2	3.0	3.1	2.9	2.4

Източник: *Rofthang, M., 2002, p. 6.*

* Телекомуникациите включват далекосъобщителни услуги (64.20) по пренасяне на данни и съобщения (селищни, между-селищни и международни, мобилни, бизнес-телефонни услуги по наети линии и собствена мрежа, по предаване на данни, електронни съобщения и информационни услуги), други далекосъобщителни услуги (телевизионни, радиопрограми, интегрирани далекосъобщителни услуги ISDN, пейджинг, телеконференции, телеконферентни услуги и други неklasифицирани) и обществени кабелни, радио- и телевизионни услуги (В. НКПИД - 2001, с.160).

Състоянието и развитието на сектор "ИКТ" може да се оцени и с използване на данни от икономическата статистика, създадена от организацията на водещите предприятия в този сектор на Европейския съюз (ЕІТО). Нейните данни са с по-малко значение за аналитичната дейност на развитието в сектора, доколкото се основават на по-тесни дефиниции за неговия обхват. Това оказва влияние върху използваните класификации. Същевременно при оценката на пазарния обем на продукцията износът в този сектор се изключва. Темпът на прираст на пазарния обем на продукцията на "ИКТ" (по данни от ЕІТО) за периода 1998-2000 г. се изменя от 14.6% за Италия до 10.2% за Германия. Независимо от това относителният дял на продукцията на сектор "ИКТ" в обема на БВП за 2000 г. в Германия е 5%, а в Италия - 4.8%. Тези темпове са на по-ниско равнище от съответните им аналози в анализирани страни (вж. табл. 2). Необходимо е да се отбележи, че Германия и Италия изостават най-много от развитието на пазарния обем на продукцията си в сектор "ИКТ" по отношение на САЩ, който за 2000 г. има обем 683 млрд. дол., а за Япония - 208 млрд. дол. при структуроопределящ относителен дял на продукцията, свързана с информацията. При тези оценки изключваме Финландия и Швеция, които имат малък икономически потенциал и сравнителният анализ по абсолютни данни с другите страни не би бил много сполучлив и надежден.

В нашия анализ на емпиричните резултати от развитието на новата икономика, свързана със сектор "ИКТ", който не претендира за изчерпателност и за единствено възможен подход, представляват интерес данните за добавената стойност, заетостта и производителността на труда в сектор "ИКТ" на Германия. Изборът ѝ за обект на едно по-задълбочено изследване се определя от приетата амбициозна правителствена програма за развитието на новата икономика през периода 2001-2010 г. Тя предвижда обемът на електронната търговия да е 14.5% през 2010 г.; обемът на нейния оборот на човек от населението да нарасне от 230 дол. през 2001 г. на 8650 дол. през 2010 г., докато по прогнози за САЩ през същата година той ще бъде 11 350 дол. (Rothgang, 2002, p. 20).

Икономическият анализ на структурата на добавената стойност, създадена в сектор "ИКТ" на индустрията в Германия за 2000 г., разкрива доминиращо значение на телекомуникационните и компютърните услуги, чийто относителен дял е съответно 38.9 и 28.8%, или общо 67.7%. В тях създадената добавена стойност през 2000 г. по абсолютни данни е съответно 84.5 млрд. DM и 62.5 млрд. DM, а заетите лица са съответно 229.9 хил. и 379 хил. човека, или общо 608.9 хил. човека, т.е. 57.4% от всички заети в сектор "ИКТ" (вж. табл. 3). Наблюдава се сравнително ниско равнище на прираст през периода 1995-2000 г. на добавената стойност, създадена при производството на инструменти и прибори за измерване (3320), на индустриално работно контролно оборудване (3330) и дори отрицателен прираст при производството на изолирани кабели и жици.

Таблица 3

Добавена стойност и заетост в сектор "ИКТ" в индустрията на Германия

Код	Показатели, наименования и съдържание на позициите по класификацията на сектор "ИКТ"	2000		1995/2000
		Абсолютни величини	Относителен дял, %	Ниво на прираст, % ¹
I. Добавена стойност по цени 1995 г., млрд. DM				
30.00	Канцеларска, счетоводна и компютърна техника	12,4	5,7	10,1
31.30	Изолирани проводници и кабели	2,5	1,1	-1,8
32.00	Радио, телевизионна и далекосъобщителна техника	27,1	12,5	13,0
33.20	Уреди и апарати за измерване, проверка, изпитване и навигация и др.	11,5	5,3	4,1
33.30	Оборудване за контрол на производствените процеси	0,8	0,4	3,9
51.64	Търговия на едро с електронноизчисл. и канцеларска техника	6,6	3,0	11,9
52.48	Търговия на дребно в специализирани магазини с други стоки, некласирани другаде	3,9	1,8	11,9
64.20	Далекосъобщения (телекомуникации)	84,5	38,9	7,3
72.00	Компютърни и други свързани с тях дейности	62,5	28,8	12,6
72.50-90	Поддържане и ремонт на канцеларска, счетоводна и изчислителна техника - други дейности, свързани с компютри	5,5	2,5	9,3
Общо за сектор "ИКТ" (класификация OECD)		217,3	100,0	9,5
Общо за сектор "ИКТ" (класификация RWI)		202,4	-	10,1
Общо за неземеделския частен бизнес		2047,3	-	2,5
II. Заетост, хил. души				
30.00	Канцеларска, счетоводна и компютърна техника	43,0	4,1	-9,0
31.30	Изолирани проводници и кабели	21,8	2,1	-3,5
32.00	Радио, телевизионна и далекосъобщителна техника	178,3	16,8	-0,7
33.20	Уреди и апарати за измерване, проверка, изпитване и навигация и др.	103,3	9,7	-1,1
33.30	Оборудване за контрол на производствените процеси	8,7	0,8	3,7
51.64	Търговия на едро с електронноизчисл. и канцеларска техника	39,9	3,8	7,8
52.48	Търговия на дребно в специализирани магазини с други стоки, некласирани другаде	23,9	2,3	7,8
64.20	Далекосъобщения (телекомуникации)	229,9	21,7	-3,7
72.00	Компютърни и други свързани с тях дейности	379,0	35,7	8,5
72.50-90	Поддържане и ремонт на канцеларска, счетоводна и изчислителна техника - други дейности, свързани с компютри	33,2	3,1	5,4
Общо за сектор "ИКТ" (класификация OECD)		1061,1	100,0	1,3
Общо за сектор "ИКТ" (класификация RWI)		927,2	-	1,7
Общо за неземеделския частен бизнес		10 813,4	-	0,9
III. Производителност на труда в хил DM на едно заето лице				
30.00	Канцеларска, счетоводна и компютърна техника	287,5	140,5	21,0
31.30	Изолирани проводници и кабели	112,9	55,1	1,7
32.00	Радио, телевизионна и далекосъобщителна техника	151,8	74,1	13,8
33.20	Уреди и апарати за измерване, проверка, изпитване и навигация и др.	111,8	54,6	5,2
33.30	Оборудване за контрол на производствените процеси	95,9	46,8	0,2
51.64 ²	Търговия на едро с електронноизчисл. и канцеларска техника	164,8	80,5	3,7
64.20	Далекосъобщения (телекомуникации)	367,6	179,5	11,8
72.00 ³	Компютърни и други свързани с тях дейности	164,8	80,5	3,7
Общо за сектор "ИКТ" (класификация OECD)		204,8	100,0	8,1
Общо за сектор "ИКТ" (класификация RWI)		218,3	-	8,3
Общо за неземеделския частен бизнес		89,1	-	1,6

Източник: Rothgang, M., 2002, p.10 ;

¹ Средногодишно.² Вкл. и продажби на дребно.³ Вкл. и други услуги.

Тези прирасти в своето единство са значително по-ниски от средния прираст на добавената стойност в сектор "ИКТ", който е 9.3%. Вече отбелязахме, че в Германия обхватът на новата икономика, представена чрез сектор "ИКТ", се основава на приетите стандарти на OECD, но успоредно с това за национални изследователски цели се използват и по-тесни дефиниции на сектора (RWI), според които обемът на добавената стойност, заетостта и производителността на труда не съвпадат с оценките по методиката на OECD и това трябва да се отчита при сравнителни анализи. Например за 2000 г. добавената стойност в сектор "ИКТ" в Германия по дефинициите, обхвата и класификациите на OECD е 217.3 млрд. DM, а по методиката на RWI – 202.4 млрд., докато заетостта в първия случай е 1061.1 хил., а във втория – 927.2 хил. човека (вж. табл. 2).

Недостатъчното развитие на методологията на икономическата статистика и нейната практика не само в Германия, но и за другите страни от Европейския съюз по отношение измерването на новата икономика, все още отъждествявана в мащаб едно към едно, не предоставя надеждни оценки за инвестициите, цените и тяхното коригиране с подходящи дефлатори. В тази насока би било добре, ако статистиката на външната търговия предоставя подробни данни за обема и структурата на износа и вноса на продукти на сектор "ИКТ". С това може да се подпомогне развитието на ефективна политика на външната търговия на ЕС по отношение на САЩ и Япония.

От извършеното изследване могат да се направят някои обобщени изводи и препоръки, свързани с развитието на новата икономика и нейните статистически измервания и анализи:

- Възникването на новата икономика е част от развитието на информационното общество.
- В международен план липсва общоприета дефиниция на тази икономика, макар да съществуват широки и тесни определения.
- Тя обхваща всички промени и ефекти в растежа на продуктивността, породени от идеи, информация, информационни и комуникационни технологии и тяхната инфраструктура в условията на глобализация на пазарите.
- Нужно е да се разшири използваната класификация на икономическите дейности в сектор "ИКТ" с допълнителни позиции главно в сферата на услугите.
- Съществува необходимост от разработване на методология за измерване на новата икономика и в България, която да е съвместима и хармонизирана с използваната в Евростат.

Използвана литература:

- Клайн, Л.* Нова икономика? – Икономическа мисъл, 2000, N 4, 3-16.
Леонидов, Ат. Информационна революция, глобализация и икономически растеж. – Икономическа мисъл, N 3, 3-23.

Радилов, Д. Икономическа статистика. Икономически университет - Варна, Университетско издателство, 2001, 427 с.

Национална класификация на икономическите дейности (НКИД – 2001). Притурка към “Държавен вестник”, бр.6 от 19 януари 2001 г., С., НСИ, 2001, 220 с.

Национална класификация на продуктите по икономически дейности (НКПИД – 2001). Народно събрание на Република България (обнародва се като притурка на “Държавен вестник”, бр.6 от 2001 г.), С., НСИ, 2001, 3888 с.

Eklung, K, A. Borg. Ny ekonomi – nya finansmarknader. Ekonomisk debatt, 2000, Vol. 28, N 6, p. 529 – 535.

Hagsten, E. Reflecting what is New in the Economy. – In: The New Economy - Key Measurement Issues. Rome, 4 and 5 March 2002, p. 1-15.

Henkerson, M. Den nya ekonomin: Effekter pa foretags och belomingsstrukturen. Ekonomisks debatt, 2002, Vol. 28, N 6, p. 549 – 556.

Jagren, L., E. Morell. Harda data om den nya ekonomin. Svenska naringsliv, 2001.

Jalava, J. Quantifying the New Economy Challenges for economic statistics. – In: 17 th CEIES - Seminar. The New Economy - Key Measurement Issues, Rome, 4 and 5 March 2002, p. 1-11.

Jonung, L. Den nya ekonomin i ett historiskt perspektiv. Ekonomisks debatt, 2000, Vol. 28, N 6, p. 561 – 566.

Kuipers, A.D. Building blocks for the description of the digital economy. - In: 17 th CEIES Seminar. The New Economy - Key Measurement Issues, Rome, 4 and 5 March 2002, p. 2-14.

Koszerek, D. Eurostat`s recent work in the measurement of the Information Society. – In: 17 th CEIES – Seminar. The New Economy – Key Measurement Issues, Rome, 4 and 5 March 2002, p. 2-11.

OECD. Is there a New Economy. First Report on the OECD Growth Project, 2000.

Rothgang, M. Sectoral and Microeconomic Aspects of the New Economy. – In: Statistical Measurement Issues from the Perspective of Empirical Economic Research, Rome, 4 and 5 March 2002, p. 1-24.

Van Ark, B. The Renewal of the Old Economy: An International Comparative. University of Groningen and Conference Board (unpublished manuscript), 2001.

Viotti, St., A. Vredin. Centralbanken i den nya ekonomin. Ekonomisk debatt, 2000, Vol. 28, N 6, p. 603 – 608.

15.IV.2002 г.